
BIOGRAFIE

Vzestupy a pády Leopolda Hofmana

› Jan Kalous

Jméno Leopolda Hofmana je dnes pravděpodobně většině veřejnosti naprosto neznámé. Přitom v době, kdy se ocitl na funkčním vrcholu, patřil do okruhu nejbližších osob prezidenta Klementa Gottwalda a jeho rodiny. Ani tato skutečnost ho však na začátku padesátých let neochránila před zatčením a vězněním. Kdo tedy byl Leopold Hofman?

Při odpovědi na tuto otázku budu vycházet ze studia dokumentů hlavně z Archivu bezpečnostních složek (ABS), Národního archivu (NA) a Archivu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Přesto se nicméně neodvážím tvrdit, že rekonstrukce jeho životních osudů bude vyčerpávající a úplná. V odborné literatuře se pak Hofmanovo jméno objevuje zcela sporadicky a pouze velmi heslovitě. Nejvíce pozornosti mu ve svých studiích věnoval Karel Kaplan.¹

Proletář a interbrigadista

Leopold Hofman se narodil 15. listopadu 1913 v Českých Budějovicích. Jeho otec František (1888) pracoval jako klempíř v železničních dílnách, matka Klára Gasnářková, roz. Plosová (1890) byla dělnicí v továrně na tabák.

Spolu se starším bratrem Františkem žili tehdy na periferii Českých Budějovic. Matka dbala na náboženské cítění (oba – František i Leopold byli pokřtěni); naopak otec (alespoň podle pozdějších Hofmanových vyjádření) jako člen sociální demokracie, odborář a funkcionář místní Dělnické tělovýchovné jednoty uvedl své syny do „proletářského“ prostředí. Později se František Hofman starší stal členem KSČ.

Asi v roce 1923 zasáhla rodinu krize. Rodiče se rozvedli a následně se soudili o výchovu dětí. Soud nakonec rozhodl ve prospěch matky, která se později podruhé provdala. Nevlastní otec (bývalý ruský legionář) pracoval jako dělník ve vojenském

1 KAPLAN, Karel: *Pět kapitol o Únoru*. Doplněk, Brno 1997. KAPLAN, Karel, KOSATÍK, Pavel: *Gottwaldovi muži*. Paseka, Praha – Litomyšl 2004. KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*. Doplněk, Brno 1999. O Leopoldu Hofmanovi se zmiňuje na několika místech vzpomínek bývalý zaměstnanec Kanceláře prezidenta republiky Miroslav Jirásek. Viz JIRÁSEK, Miroslav: *Svědectví jednoho života. Vzpomínky z dětství, prezidentské kanceláře a komunistických kriminálů*. Maroli, Praha 2000.

skladišti. Mladý Leopold s ním absolvoval několik hádek a ostrých sporů, které vrcholily tím, že mu jeho otčím spálil marxistické brožury.

Po ukončení měšťanské školy v roce 1927 nastoupil Leopold Hofman do učení na zubního technika u Otty Reinische v Českých Budějovicích. V učení ani v práci však nebyl spokojen – měl své vyhraněné názory. Koncem roku 1931 se rozhodl odejít do světa na zkušenou. Spolu s přítelem Josefem Webrem (přezdívaným Adelajda) projeli postupně Německo, Francii a Španělsko. V Cannes načerno pracoval v továrně na korkové izolace, posléze na Korsice na stavbě letiště u Ajaccia, ve Španělsku pak hlavně na lodích. Po roce se ale musel vrátit k odvodovému řízení. Začátkem listopadu 1932 se s Webrem ukryli na holandské lodi, na které se měli dostat do Německa. Jaké však bylo jejich překvapení, když zjistili, že přistáli v Anglii. Leopold Hofman byl po několika dnech zatčen, obviněn z nedovoleného vstupu do země a odsouzen na tři týdny vězení. Poté byl v prosinci 1932 z Anglie vyhoštěn.

Když se vrátil do republiky, pracoval do podzimu 1933 jako pomocný dělník a 1. listopadu 1933 nastoupil vojenskou prezenční službu v Milovicích. Dotčeně nesl skutečnost, že byl pro své vyhraněné politické názory vyřazen z poddůstojnické školy (od roku 1932 byl členem Komunistické strany Československa). V květnu 1934 Hofman onemocněl těžkým zápallem plic. Jeho stav byl natolik vážný, že ošetřující lékař údajně pochyboval o tom, že se z nemoci dostane (léčil se mj. v sanatoriu v Prosečnici). Po návratu z vojny nemohl Hofman najít práci. Navíc se v květnu 1936 zabil na motorce jeho bratr František, který tehdy druhým rokem sloužil u četnictva. Všechny tyto události na něj mocně zapůsobily. Nic ho však nepřimělo k tomu, aby relativizoval své proletářské názory a přesvědčení.

Velmi pozorně sledoval politickou situaci. Proto, když v roce 1936 vypukla španělská občanská válka, a KSČ následně vyzvala členy k aktivní pomoci, Leopold Hofman neváhal. V červnu 1937 odjel přes Prahu do Paříže a zde se jako dobrovolník přihlásil do interbrigád. Ve Španělsku prodělal výcvik (důstojnickou školu a školu válečných komisařů v Pozzo Rubio) a po několika dnech se již hlásil na frontu:

„Byl jsem přidělen k XV. mezinárod. brigádě, batalion ‚Dimitrov‘, která byla v záloze u Madridu. Za několik dnů byla naše brigáda přemístěna na Aragonskou frontu, kde jsme začali známou podzimní ofensivou. Po prvních bojích byl jsem povýšen na desátníka, později na seržanta. S praporem ‚Dimitrov‘ jsem se zúčastnil všech bojů ve funkcích zástupce polit. komisaře praporu, polit. komisař roty – velitel roty (3. rota Gottwaldova). Byl jsem dvakrát raněn, jednou lehce, jednou těžce. Dne 10. února 1939 po pádu Katalanie jsme v boji přešli francouzské hranice,“² rekapituloval později Hofman svou španělskou zkušenost.

Ve Francii byl internován v Perthouse, Marseille, Arleges sur Mer a Gurs. V květnu 1939 se přihlásil do československé armády ve Francii (údajně i zde fungovala ilegální organizace komunistické strany). Po pádu Francie odmítl transport do Anglie.

2 ABS, f. Zvláštní vyšetřovací (dále ZV), a. č. ZV-65 MV. Životopis L. Hofmana (nedatován), s. 3 (autentický přepis, neupraveno).

Preferoval ilegality; byl zapojen do činnosti československé skupiny MOI Sever při francouzském hnutí odporu³.

V listopadu 1940 se v Paříži dozvěděl o svém dalším úkolu – měl se přes Německo dostat do protektorátu Čechy a Morava, navázat zde spojení s komunistickým odbojem a připravit přesun sil z řad skupiny MOI Sever z Francie do protektorátu a na Slovensko. Prostřednictvím náboru pracovních sil se Hofman dostal do Bitterfeldu u Lipska, kde pracoval v továrně IG Farben-Industrie. V únoru 1941 se mu podařilo odtud utéci.

V Čechách se pokoušel navázat spojení se stranickým odbojem v Českých Budějovicích. Zjistil však, že gestapo tamější organizaci právě odhalilo. Odjel proto do Prahy a zde se aktivně pustil do konspirační práce – podílel se na činnosti ilegální organizace mládeže a zvláštních sabotážních skupin; podařilo se mu také navázat přerušené spojení s Francií.

Dne 28. listopadu 1941 byl však v Praze-Vršovicích zatčen a půl roku vězněn na Pankráci. V květnu 1942 ho převezli do koncentračního tábora Mauthausen a zařadili na práci v kamenolomu. I zde se podle svých slov zapojil do ilegální práce strany, včetně účasti v podzemní vojenské organizaci, která měla za úkol připravit ozbrojené povstání, jakmile by to situace venku i uvnitř tábora dovolila. V květnu 1945 byl Mauthausen osvobozen Američany.

„*Bratr Hofman po celou dobu choval se jako uvědomělý vlastenec a vyznačoval se vysokou bojovou protifašistickou morálkou,*“⁴ uvádělo se mj. v „Osvědčení Sdružení československých dobrovolníků ve Španělsku“, vydaném v Praze 11. ledna 1946 a podepsaném Oto Hromádkou.

Dne 19. května 1945 se Leopold Hofman vrátil do Prahy. Podle pozdějších vyjádření (mj. z roku 1965) vedla jeho první cesta na sekretariát ÚV KSČ Na Příkopěch, kde ho přijal Rudolf Slánský. Strana také v červnu 1945 rozhodla o jeho umístění do Bezpečnosti.

„*Radost jsem z toho neměl. Nedovedl jsem si dost dobře představit sebe v úloze pracovníka bezpečnosti. Tehdy bylo ale nutno dělat to, co je potřeba, a ne, co se člověku osobně líbí. A tak, s nezbytnou ‚bumágou‘ v ruce, jsem se vydal na ministerstvo vnitra, abych vyhledal soudruha Václava Noska,*“⁵ napsal později Hofman.

Stal se aktivním členem Komise pro vnitřní národní bezpečnost. Po dvaceti letech vzpomínal na případy, kterými se tehdy zabýval, např. na poněkud amatérskou likvidaci munice v obci asi třicet kilometrů za Prahou. V červnu 1945 byl pověřen serióznějším úkolem – organizačním zajištěním vzniku Sboru národní bezpečnosti po stránce politické:

3 Leopold Hofman byl komisařem skupiny v hodnosti kapitána; velitelem skupiny MOI Sever byl Ladislav Holdoš, jeho zástupcem pak Osvald Závodský.

4 ABS, f. ZV, a. č. ZV-65 MV. „Osvědčení Sdružení čs. dobrovolníků ve Španělsku“ (dat. v Praze 11. ledna 1946, č. j.: 217; podepsán Ota Hromádka).

5 *Za lidovou bezpečnost*. Vzpomínky účastníků a dobové dokumenty z let 1945–1948. HV KSČ MV, Praha 1965, s. 36.

„Nový Sbor národní bezpečnosti se rodil za velmi složité situace. [...] Nemalým naším úspěchem bylo, když po souhlasu ministerstva vnitra jsme mohli při ZV SNB v Praze zorganizovat šestinedělní kurs pro osvětové důstojníky, jehož jsem se stal velitelem,“ vzpomínal Hofman o dvacet let později.⁶

A právě posty osvětových důstojníků u jednotlivých částí SNB pomohly podle něj KSČ kontrolovat názorová pnutí a trendy uvnitř vznikajícího SNB a adekvátně na ně včas reagovat (například pokud šlo o prosazování tzv. očisty sboru, nábory dělnických kádrů apod.). Později byl Leopold Hofman přeložen na 2. oddělení zemského velitelství SNB, kde působil až do dubna 1948, kdy se stal velitelem ochrany Hradu.

V té době již byl ženatý (v roce 1946 se oženil s Libuší Šerou). Psal články do Obrany lidu a Partyzána, byl členem ROH, Svazu bojovníků za svobodu a Svazu československo-sovětského přátelství. Byl nositelem těchto medailí a vyznamenání: Československého válečného kříže 1939 (vyznamenán 1946), Československé vojenské medaile Za zásluhy I. stupně (1946), Československé pamětní vojenské medaile (1946), Pamětního odznaku II. národního odboje (1947), Odznaku československého partyzána (1947), jugoslávského řádu „Zásluhy za národ“ (1947), polského Stříbrného kříže Virtuti militari (1948), Řádu 25. února 1948 (1949), stříbrné hvězdy velitelského řádu Jana Žižky z Trocnova (1949). Zastupoval také Československo na kongresu interbrigadistů v březnu 1946 v Bělehradě a na přelomu listopadu a prosince 1946 na kongresu francouzských interbrigadistů v Paříži, který mj. připomněl 10. výročí existence mezinárodních brigád.

Kongresu interbrigadistů v Paříži se za ČSR vedle Leopolda Hofmana zúčastnili rovněž Arthur London, Jiří Horský a Dora Kleinová. V hlavním francouzském městě se tehdy sešla skutečně velice zajímavá společnost; nechyběly delegace z Polska, Jugoslávie, Bulharska nebo také z Belgie, Švýcarska či Anglie. V čele maďarské delegace stál například tehdejší ministr vnitra László Rajk, který ve svém vystoupení mj. kritizoval československou vládu za způsob řešení problému maďarské menšiny po 2. světové válce. Vyplývá to z podrobné zprávy o průběhu kongresu, kterou po návratu vypracoval právě Hofman.

Jak Leopold Hofman prožíval únor 1948? Sám uváděl, že byl tehdy velitelem jednotky, která podléhala přímo Josefu Pavlovi a Jindřichu Veselému. Historik Karel Kaplan zmiňuje Hofmana v souvislosti s Únorem ve dvou aspektech:⁷

Za prvé – v úterý 24. února 1948 uvažovali komunističtí prominenti (Gottwald, Slánský), jak by komunisté postupovali v případě, že by prezident Beneš demisi nepřijal. Promýšleli také variantu, ve které by hlavní role sehráli vedoucí bezpečnostního oddělení ÚV KSČ Josef Pavel a Leopold Hofman – totiž zatčení všech ministrů v demisi.

Za druhé – Hofman se měl účastnit zákroku proti průvodu vysokoškolských studentů, kteří 25. února 1948 vyjadřovali podporu prezidentu republiky Benešovi.

6 Tamtéž, s. 39–40.

7 KAPLAN, Karel: *Pět kapitol o únoru*, s. 459 a 511.

System ochrany stranických a vládních činitelů

Již krátce po únorovém převratu se Státní bezpečnost začala intenzivně zabývat otázkou prakticky vedené ochrany stranických a ústavních činitelů.⁸ Úvahy i později přijatá opatření a řešení tak ostře kontrastovaly nejen s dosavadním přístupem na tomto poli, ale také s tezemi o provázání komunistických představitelů s lidem. Naopak se zde naprosto zřetelně odrážela atmosféra doby, zavádění sovětských vzorů včetně obav z tzv. teroristických útoků na předáky KSČ z řad „deklasované buržoazie“ a „všudypřítomných nepřátel“.

Dne 2. března 1948 rozhodla bezpečnostní komise ÚV KSČ vytvořit zvláštní odbor pro ochranu ústavních činitelů. Ještě v průběhu března 1948 pak následovalo vytvoření útvarů ÚPA a JAVOR, soustředěných přímo na ochranu sídla prezidenta, vlády, parlamentu, ministerstev a dalších významných objektů. K ochraně konkrétních představitelů pak sloužily oddíly SNB HRAD, JAVOR, JASAN a JÁNOŠÍK. Ochranu prezidenta republiky v tomto období zajišťovalo devět set pět příslušníků SNB (vedle přímé fyzické ochrany byl zvláštní režim vytvořen i v objektu Hradu a v Lánech).

V říjnu 1948 byl z rozhodnutí bezpečnostní komise ÚV KSČ zpřísněn (resp. omezen) přístup občanů do prezidentské kanceláře. Nicméně ani toto opatření nenašlo dostatečné pochopení sovětských poradců, kteří do ČSR dorazili na podzim 1949 a považovali systém ochrany prezidenta republiky za nedostačující. Navrhovali mimo jiné uzavření areálu Hradu, tak jako byl uzavřen areál v Kremlu v Moskvě.

Nespokojenost sovětských poradců v oblasti ochrany prezidenta se pak odrazila v opatřeních přijatých o rok později, v říjnu 1949. Bylo rozhodnuto, že ochranu prezidenta republiky bude zajišťovat šest set příslušníků oddílu SNB HRAD, bude zaveden nový „propustkový systém“ i pro nejvyšší představitele KSČ, nasazena ta nejmodernější technika, včetně používání pancéřového vozu, zcela nově zajišťována lékařská péče o hlavu státu, zásobování prováděno zvláštní prodejnou, na výměnu personálu bude dohlížet komise v čele s Jindřichem Veselým apod.

V březnu 1950 revidovala bezpečnostní komise ÚV KSČ stav a reflexi opatření přijatých v říjnu předcházejícího roku. Konstatovala spokojenost s personálním stavem oddílu HRAD (tehdy sedm set třicet pět příslušníků) a jednala i o dalších systémových změnách, např. o vystěhovávání soukromých osob z areálu Hradu, o uzavření svatovítské věže (bylo z ní vidět na prezidentovo obydlí), o uzavření lánského polesí a obory apod. Státní bezpečnost již také ukončila prověrku zaměstnanců prezidentské kanceláře a navrhovala propustit šedesát lidí. V následujících týdnech se ještě precizo-

8 O systému ochrany stranických a vládních činitelů viz např. FROLÍK, Jan: *Nástin organizačního vývoje státně bezpečnostních složek Sboru národní bezpečnosti v letech 1948–1989*. Sborník archivních prací, č. 2, Praha 1991, s. 447–510; KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 60–64.; DVOŘÁKOVÁ, Jiřina: *Státní bezpečnost v letech 1945–1953. Organizační vývoj zpravodajských a státně bezpečnostních složek*. Sešity ÚDV č. 16. ÚDV PČR, Praha 2007, s. 218–222.

vala další opatření, mj. kontrola vjezdu do hradního komplexu a v Lánech. Uvažovalo se také o omezení pěšího vstupu na Hrad (k jeho realizaci ovšem nedošlo).

Mezitím byla rovněž přijata krycí jména pro jednotlivé představitele KSČ a vlády, kteří podléhali systému ochrany – ve vzájemném styku útvarů StB se samozřejmě měla používat zásada přísné konspirace (tzn. nejmenovat přímo, ale pouze prostřednictvím krycího označení). Prováděla se rovněž pravidelná námětová cvičení na téma: „ostraha nejmenovaného vládního činitele“.

Zaměstnanec Kanceláře prezidenta republiky Miroslav Jirásek (podobně jako Hofman vězněný v padesátých letech) popsal systém ochrany Gottwaldovy rodiny ve svých pamětech takto:

„Viděl jsem z okna Pražského hradu, když jsem se díval do Královské zahrady, jak vypadala procházka hlavy státu. Ve křoví byli poschováváni policajti s automaty a v určité vzdálenosti, vpředu i vzadu za Gottwaldem procházejícím se s Martou, otočili, stejný obrat udělali i oba tajní a celý konvoj zase kráčel na druhou stranu zahrady. Viděl jsem také, jak vypadala procházka Gottwaldovy dcery Marty, manželky pozdějšího ministra národní obrany dr. Alexeje Čepičky: kráčela se svou malou dcerkou a dva tajní za nimi.“⁹

Jirásek rovněž potvrdil zpřísnění režimových opatření uvnitř Kanceláře prezidenta republiky (například kontrol, omezení vstupu apod.).

Vzestupy a pády

Po únoru 1948 se Leopold Hofman stal velitelem skupiny HRAD, která měla zajišťovat bezpečnost prezidenta republiky Klementa Gottwalda. Poprvé se díky svým kontaktům (zejména s Josefem Pavlem a Osvaldem Závodským) dostal do důležité pozice. Nicméně právě v této skutečnosti se skrývala i podstata jeho pádu.

Počátkem roku 1951 byly zatčeny špičky velení Státní bezpečnosti (StB), včetně Závodského a Pavla. Hofman nepochybně všechny tyto události reflektoval a jistě si uvědomoval interpersonální propojení. Nicméně věřil, že svou pozici uhájí, respektive, že KSČ vezme v úvahu dosavadní výsledky jeho práce: „*To, co jsem dělal na Hradě, byly úkoly, které vyšly jednak z usnesení bezpečnostní pětky a jednak vyrůstaly samy. Především jsem se obíral se svým úkolem, to byla ochrana a výcvik,*“¹⁰ hájil sám sebe Hofman.

Strana však již rozhodla – Hofman musel u Gottwalda skončit. K okolnostem svého odchodu z Hradu později v pohovoru uvedl: „*S. Gottwald si zavolal Hofmana a řekl mu, že bude muset od něho odejít a přitom plakal.*“¹¹ Ani Leopoldu Hofmanovi se neodcházelo lehce, cítil křivdu. Nezbylo mu ovšem nic jiného, než „přemístění k VB“ respektovat.

9 JIRÁSEK, Miroslav: *Svědectví jednoho života...* s. 97.

10 ABS, f. ZV, a. č. ZV-65 MV. Dopis Leopolda Hofmana ÚV KSČ (do rukou s. Köhlera) z 22. května 1951.

11 Národní archiv (dále NA), f. ÚV KSČ, Komise II, sv. 44, a. j. 661. Záznam pohovoru se →

Po Hofmanově odchodu byl velitelem ochranky prezidenta republiky jmenován Milan Kloss, člověk prosazovaný a podporovaný mocným Alexejem Čepičkou. Kloss zavedl mnohem striktnější režim ochrany prezidenta republiky, který – zdá se – byl samotnému Gottwaldovi často až nepřijemný.

Hofmanovy obavy dále jistě posílila i skutečnost, že se na začátku roku 1951 stal předmětem zájmu StB. Ovšem jeho sledování bylo vedeno značně amatérským způsobem; Hofman totiž celou sledovačku lehce dekonspiroval:

„Pak sledování a hlídání domu a úřadu bylo na denním pořádku. Mně samotnému to nijak nevadilo a několikrát jsem dal sledujícím orgánům najevo, že o nich vím, že to dělají špatně. Ale když mi každý den brečela doma žena a děti, domovník měl nemístné poznámky, tak mně to naštvalo a při jedné jízdě jsem dva zadržel a předvedl na velitelství do své kanceláře. Zjistil jsem jejich jména a čísla legitimací. Toto jsem sdělil s. ministrovi, a ten nařídil, abych je pustil. Sledování pokračovalo dále. S. ministr mně ujišťoval, že o ničem neví, a že jde jistě o nějaký omyl.“¹²

O nedorozumění se pochopitelně nejednalo.

Evidentně pod dojmem zatčení Osvalda Závodského a Josefa Pavla koncipoval Hofman v květnu 1951 dopis, který adresoval do rukou Bruno Köhlera. Snažil se v něm objasnit svou minulost a kontakty se zatčenými:

„Pokud jde o mé styky s lidmi, kteří se ukázali jako zrádci a agenti nepřítelů, musím říci, že jsem těmto naprosto věřil a pokládal jsem je za své přátele. Především to byli Josef Pavel a Osvald Závodský. Samozřejmě i ostatní, které jsem znal jako interbrigadisty, se kterými jsem byl na frontě nebo v konc. táborech, jsem pokládal za dobré soudruhy. Nikdy jsem neměl potuchy, že to jsou nepřátelé strany a že zradili všechny nás, celou stranu, národ, všechny ty mrtvé soudruhy, kteří položili svůj život za svobodu,“¹³ napsal tehdy Hofman.

Podle dochovaných dokumentů ani Klement Gottwald (byť byl, zcela jistě, zasvěcen do příprav Hofmanova zatčení a následně informován o průběhu vyšetřování) nevěřil v jeho „zločinnost“. Obětoval ho však i přesto, že si byli velmi blízcí. Začátkem roku 1951 stál Gottwald dokonce za jeho povýšením – přesunem na post velitele Veřejné bezpečnosti, aby pak následně přihlížel jeho pádu.

Ze zápisu z listopadu 1962 vyplývá, že Hofman v podstatě patřil „do rodiny“. Odjela-li totiž Marta Gottwaldová mimo Prahu, dělal prezidentovi společnost. Gottwald mu také při jeho povýšení řekl: *„Chlapče, nejdeš nikam na frontu, budeš dělat velitele Veřejné bezpečnosti, my tě uděláme generálem.“¹⁴* Marta Gottwaldová také po

→ soudruhem Leopoldem Hofmanem, který se konal dne 1. listopadu 1962 na ÚV KSČ za přítomnosti soudruhů Koldera, Inemanna a Kunštátové. Část dokumentu je citována – viz KAPLAN, Karel, KOSATÍK, Pavel: *Gottwaldovi muži*, s. 51–54.

12 ABS, f. ZV, a. č. ZV-65 MV. Dopis Leopolda Hofmana ÚV KSČ z 22. května 1951 (do rukou s. Köhlera).

13 Tamtéž.

14 NA, f. ÚV KSČ, Komise II, sv. 44, a. j. 661. Záznam pohovoru se soudruhem Leopoldem →

oznámení Hofmanova odvolání udělala manželovi výstup. Když se pak ovšem krátce na to přišel Hofman s Gottwaldovými rozloučit, přijetí bylo velice chladné.

Jaké tedy poměry panovaly v prezidentském soukromí v letech Hofmanova působení na Hradě v letech 1948–1951? Sám Leopold Hofman později v pohovoru rekapituloval, čeho byl na Hradě mimo jiné svědkem:

„Způsob života na Hradě byl divný. Gottwald se téměř s nikým nestýkal. Byl velmi upjat na Martu. Marta Gottwaldová si nepřála, aby do personálu byli přijímáni členové strany. Nechala si říkat ‚milostivá paní‘. Soudruh Gottwald to znal, dokonce i soudruhu Hofmanovi řekl, aby před lidmi na Hradě ho oslovoval ‚pane prezidente‘“¹⁵

Prezident Gottwald také podle Hofmana chodil málo mezi lidmi. V podstatě se na Hradě izoloval a Marta Gottwaldová se stala obětí velkopanských manýrů. Jednotliví ministři například soutěžili v tom, kdo jí dá hezčí květiny. Manželka prvního dělnického prezidenta také prý nelibě nesla, když některá z žen ministrů měla stejné šaty jako ona. Hofman dále mimo jiné potvrdil, že Gottwald věděl o vyšetřovacích praktikách Státní bezpečnosti. Byl také později informován i o jeho kauze, včetně vznesených obvinění. Později Hofman otevřeně hovořil o alkoholismu hlavy státu. Připustil, že ho snad i kryl před dotazy MUDr. Vladimíra Haškovce (mj. později také vězněného) na konzumaci alkoholických nápojů. Hofman v listopadu 1962 k této záležitosti dodal: „*Ten [myšleno Gottwald – pozn. aut.] často pil tolik, že potom dva dny ležel a nebyl schopen pracovat.*“¹⁶ Marta Gottwaldová údajně rovněž svému manželovi redila alkohol vodou.

Podle Leopolda Hofmana panovaly mezi nejvyššími špičkami „nesoudružské“ vztahy vzájemné konkurence, ale také obavy a strach: Gottwald se bál Stalina. Důkazem je skutečnost, že za celou dobu svého prezidentství se Gottwald se Stalinem setkal dvakrát: poprvé – v září 1948 na Krymu a podruhé pak v říjnu 1952 na XIX. sjezdu KSSS. I když se režim snažil vytvořit dojem věrného a nerozlučného přátelství těchto dvou mužů, realita byla – jak je ostatně patrné ve frekvenci vzájemných setkání – velmi odlišná. Obavy se ovšem přenášely i do nižších pater stranického aparátu, např. Slánský se bál Gottwalda, Kopřiva Čepičky apod.

K zatčení plukovníka SNB Leopolda Hofmana došlo 30. června 1951. Rozkaz k jeho zatčení byl vydán 29. června; o den později byl předán do věznice velitelství StB. Návrh na zatčení ovšem na velitelství StB koncipovali minimálně o čtrnáct dnů dříve. Hofman je v něm obviněn z podílu na přípravách protistátního spiknutí – společně se Šlingem a Švermovou, podle kterého měl být již během 2. světové války členem trockistické skupiny, která se po osvobození ČSR cíleně soustředila na získávání

→ Hofmanem, který se konal dne 1. listopadu 1962 na ÚV KSČ za přítomnosti soudruhů Koldera, Inemanna a Kunštátové. Část dokumentu je citována – viz KAPLAN, Karel, KOSATÍK, Pavel: *Gottwaldovi muži*, s. 51–54.

15 Tamtéž.

16 Tamtéž.

důležitých pozic ve státním aparátu. Dále měl podávat špionážní zprávy, udržovat spojení s titovskými agenty a vyzrazovat tajné informace: „Jako velitel ochrany HRADU dal se plně do služeb nepřátel republiky, do služeb imperialistů a podpořoval jejich rozvratnické a nepřátelské snahy,“¹⁷ konstatovalo se v návrhu na Hofmanovo zatčení.

Následovalo martýrium těžkých výslechů. V následujících měsících byla Hofmanova vůle vzdorovat zlomena propracovaným systémem fyzické a psychické brutality. Stále znovu a znovu byl vyslýchán k okolnostem své účasti v interbrigádách ve Španělsku, k odbojové činnosti během druhé světové války, k detailům své kariéry v SNB a k jednotlivým osobám (např. k Závodskému, Pavlovi, Valešovi, Londonovi, Valáškovu atd.; nicméně Závodský, London a Pavel byli donuceni vypovídat také proti Hofmanovi).¹⁸

Cílem Státní bezpečnosti bylo zasadit jeho případ do kontextu pozdější Slánského kauzy a samozřejmě ho propojit s dalšími již proponovanými „procesy s nepřáteli“ uvnitř bezpečnostního aparátu.

Dne 6. června 1953 uvedl dlouhodobými výslechovými procedurami zlomený Hofman o své protistátní činnosti do protokolu následující:

*„Jsem vinen tím, že jako člen interbrigadistů jsem měl účast na činnosti skupiny, která se scházela na frakčních schůzkách, vzájemně se popularisovala, zveličovala své zásluhy na odboji. Dále uplatňovala titovskou nepřátelskou linii v prosazování nepřátelsky zaměřených interbrigadistů, domáhala se hodností a vyznamenání, a tak vytvořila ve straně nepřátelské těleso.“*¹⁹

V závěru této výpovědi shrnul vyslýchající npor. Josef Kužel hlavní podstatu Hofmanovy „zločinnosti“: „K čemu směřovala tato nepřátelská činnost je jasné. Podporovala ve svých důsledcích SLÁNSKÉHO – vedoucího nepřátelského špionážního centra,

Leopold Hofman

Zdroj: Archiv Poslanecké sněmovny
Parlamentu ČR

17 ABS, f. ZV, a. č. ZV-65 MV. Návrh na zatčení z 19. června 1951.

18 Tamtéž. Ve spisu jsou k dispozici průklepy výpovědí výše jmenovaných. O. Závodský vypovídal o L. Hofmanovi 1., 21. a 24. července 1952 a 13. června 1953; A. London 12. června 1953; J. Pavel 7. února 1952.

19 Tamtéž. Protokol o výpovědi z 6. června 1953.

*který usiloval o svržení lidově demokratického zřízení v ČSR a zavlečení Republiky do tábora imperialismu podle vzoru TITOVY Jugoslávie.*²⁰

V trestním oznámení odeslaném Generální prokuratuře v Praze v červenci 1953 byl Leopold Hofman obviněn z trestného činu sdružování proti republice:

„Leopold HOFMAN svým zapojením do trockistické skupiny interbrigadistů a vykonáváním podvodných akcí ve prospěch této skupiny se zařadil do skupiny nepřátel, pomáhajících protistátnímu spikleneckému centru, vedeného SLÁNSKÝM v jeho rozvratné činnosti. SLÁNSKÝ prosazoval demoralizovanou trockistickou skupinu interbrigadistů do zodpovědných míst, a tak se stali její členové jeho poslušným nástrojem. Sám HOFMAN byl na doporučení člena skupiny PAVLA prosazen SLÁNSKÝM na zvláště důležité místo, jako osobní ochránce presidenta ČSR,“²¹ konstatovalo se v závěru trestního oznámení.

Byl však skutečně Leopold Hofman souzen? V odpovědi na tuto otázku existuje totiž v dochovaných archivních materiálech jistý rozpor. Podle údajů z Národního archivu byl Leopold Hofman odsouzen v individuálním procesu 17. září 1953 k tříletému vězení. Po započítání doby vazby měl být v prosinci 1954 propuštěn. Podle dotazníků z Archivu Poslanecké sněmovny však sám Hofman uváděl, že byl propuštěn z vazby již 3. srpna 1953!

Následně odešel do Českých Budějovic. Od listopadu 1953 pracoval v aparátu tamějšího krajského národního výboru. Je zřejmé, že se zaměřil na plnou občanskou a stranickou rehabilitaci (ostatně jako většina komunistů, která byla soudně postižena v padesátých letech v souvislosti se Slánského případem). V tomto ohledu byl úspěšný – po XX. sjezdu KSSS v roce 1956 – se dočkal jak rehabilitace, tak i návratu členství ve straně (sic!).

V dalších letech se postupně stal členem českobudějovické okresní revizní komise, okresního výboru KSČ, předsedou krajského výboru Svazu protifašistických bojovníků (SPB), členem předsednictva Ústředního výboru SPB a členem krajského výboru KSČ. Roku 1958 byl zvolen předsedou představenstva krajského Svazu výrobních družstev. Na XIII. sjezdu KSČ pronikl jako člen do Ústřední kontrolní a revizní komise strany. V roce 1963 byl vyznamenán Řádem práce, o dva roky později Řádem rudé hvězdy a v roce 1968 Řádem republiky.²²

Dne 23. června 1964 se Leopold Hofman stal poslancem Národního shromáždění za KSČ, kraj Jihočeský. Od června 1964 do dubna 1968 byl členem zahraničního výboru a poté se stal předsedou výboru branného a bezpečnostního. Proreformní ministr vnitřní záležitostí roku 1968 Josef Pavel o něm prý přemýšlel jako o jednom ze svých náměstků. Pokud

20 Tamtéž. Autentický přepis, neupravováno.

21 Tamtéž. Trestní oznámení.

22 Tyto údaje čerpám ze spisu Leopolda Hofmana uloženého v Archivu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Viz zde f. Archiv Federálního shromáždění ČSSR – Archiv poslanců a senátorů, inv. č. 792.

chtěl Pavel tento krok skutečně učinit, pak jej definitivně zhatila okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy v srpnu 1968, po které musel sám z vnitra odejít.

Po federalizaci ČSSR zůstal Hofman poslancem Sněmovny lidu Federálního shromáždění za město Humpolec. Až do října 1969 vykonával funkci předsedy branného a bezpečnostního výboru (poté do 18. prosince 1969 pracoval jako pouhý člen). Byl rovněž členem komise pro dozor nad vykonáváním soudních rehabilitací. Výkonu funkce poslance byl zproštěn 27. května 1970.

Dne 8. června 1970 zaregistrovala Správa StB České Budějovice (její 1. oddělení 2. odboru; pravidelné zprávy byly poskytovány rovněž 2. odboru II. správy FMV) pod registračním číslem 8598 (později převidován pod č. 18674) osobní svazek na Leopolda Hofmana jako tzv. nepřátelskou osobu s krycím označením KANOVNÍK. Ačkoliv byl svazek 6. prosince 1989 skartován, ve svazku vedeném Státní bezpečností na Josefa Pavla (akce GENERÁL²³) se ve stejném časovém období dochovala část písemností, zařazených i do svazku akce KANOVNÍK. To umožňuje získat představu nejen o rozsahu Hofmanova sledování a agenturní činnosti proti němu, ale také o tom, co StB konkrétně zajímalo. Bohužel, i toto naše poznání zůstane pouze dílčí – svazek akce GENERÁL byl totiž krátce po smrti Pavla v dubnu 1973 ukončen.

Je tedy zřejmé, že přátelství Josefa Pavla a Leopolda Hofmana pokračovalo i po propuštění obou jmenovaných z vězení v polovině padesátých let, přes rok 1968 až po novou nepřítel režimu v období nastupující Husákovy normalizace. Pavel i Hofman se často vzájemně setkávali (mj. Pavel měl chatu v Třebšíně), měli stejný okruh přátel a známých. Vše se odehrávalo za tiché asistence StB, resp. jejích tajných spolupracovníků.

Podle těchto zdrojů byl Hofman po svém odchodu z parlamentu v květnu 1970 opět vyloučen z KSČ (poprvé se tak stalo v červnu 1951 poté, co byl zatčen a vyšetřován). Byl údajně zaměstnancem Českého svazu výrobních družstev. Žil v Českých Budějovicích nebo na své chalupě v obci Střížov v tomtéž okrese. S Husákovou normalizační politikou jednoznačně nesouhlasil; s komunistickým dogmatismem se jasně rozešel. Byl zkušeným bývalým příslušníkem Bezpečnosti, a tak mu jistě neunikl zájem Státní bezpečnosti o jeho osobu, který se ještě umocnil, když připojil svůj podpis pod text Charty 77.

Leopold Hofman – bývalý španělský interbrigadista, plukovník SNB, šéf ochrany prezidenta republiky, předseda branného a bezpečnostního výboru československého parlamentu, dvakrát vyloučený z Komunistické strany Československa a objekt zájmu Státní bezpečnosti v akci KANOVNÍK – zemřel 18. ledna 1990.

23 ABS, Historický fond (H), a. č. H-687 MV. Akce GENERÁL. Spis byl zaregistrován 7. října 1970 pod registračním číslem 4424 (3. oddělení 2. odboru II. správy FMV) a ukončen 15. srpna 1973.

Závěrem

Málokomu se stane, aby byl během svého života pro stejné aktivity nejdříve na vrcholu, a krátce na to, po jejich diametrálně odlišné a dobově podmíněné interpretaci, naopak výrazně postižen.

Leopold Hofman dosáhl dvou vrcholů – poprvé, když byl velitelem ochrany Hradu a velitelem Veřejné bezpečnosti; podruhé, když dosáhl rehabilitace a v šedesátých letech působil v československém parlamentu.

Následovala však období pronásledování, propadu a lidského ponížení. V padesátých letech se stal obětí čistek uvnitř bezpečnostního aparátu, v sedmdesátých a osmdesátých letech objektem zájmu Státní bezpečnosti jako režimu nepřátelská osoba. Svůj život přitom svázal s komunistickými ideály, pro které neváhal nasazovat život ve Španělsku. Účast v interbrigádách však také sehrála roli při jeho zatčení a věznění. V této souvislosti připomínám známý dopis Komise stranické kontroly (KSK) v listopadu 1950 adresovaný tehdejšímu generálnímu tajemníkovi Slánskému, v němž byl zpochybněn zájem StB odhalit nepřítele uvnitř KSČ (na Šlingově případu) s tím, že podle KSK se nedařilo vyloučit propojení bývalých interbrigadistů s nepřátelskými zpravodajskými službami. Komise navrhovala odstranění interbrigadistů z významných postů v Bezpečnosti, jmenovitě pak i Josefa Pavla.

A právě Josef Pavel byl Hofmanovým celoživotním osudovým přítelem. Byl-li na vzestupu Pavel, stoupal i Hofman. Ocítl-li se Pavel v nemilosti, také Hofman se dostal do vážných problémů. Pro oba muže představovala Komunistická strana Československa nejen výtah do významných pozic, ale také jejich politického kata. Stále táž komunistická strana je pozvedla a ponížila.

*fotografie posl. Leopolda Hofmana
na 8. vol. 27.5.1970*

DOTAZNÍK PRO POSLANCE FEDERÁLNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ
SNĚMOVNA LIDU

Změny v údajích

1. Jméno a příjmení	Leopold H O F M A N
2. Datum, místo (okres) narození	15.11.1913 v Č.Budějovicích
3. Státní občanství	české - čsl.
4. Národnost	česká
5. Stranická příslušnost	KSČ <i>od 1. / 1932</i>
6. Občanský průkaz	
a) evidenční číslo	292699 s.HB-66
b) rodné číslo	13-11-15/120
7. Bydliště státní	České Budějovice, Na nábreží 1
okres	České Budějovice
pošta	České Budějovice
telefon	zaměstnání - 3503 byt - 4550
8. Bydliště přechodné	-
(v Praze)	-
telefon	-
9. Adresa pro zaslání pošty	Čes. Budějovice, Malinovského 26
a) listovní	Svaz výrobních družstev, krajský sekretariát
b) peněžní	ditto

Fotokopie dotazníku pro poslance Federálního shromáždění Leopolda Hofmana s poznámkou o „zbavení poslaneckého mandátu“.

Zdroj: Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

